

regeringsansvar. Selv om det svenske LO i de sidste år, presset af II Internationale, viste sig kritisk i voksende grad over for socialdemokratiske regeringsmedlemmers Spanienpolitik, så havde heller ikke LO noget alternativ til den neutrale kurs, til ikke-indblandingspolitikken, så længe England-Frankrig intet ville gøre. I modsætning til de uansvarlige SAC (anarkister) og til SKP gik heller ikke det svenske LO ind for svenske særaktioner, f.eks. våbenhjælp. Og her er vi ved sagens kerne. Det, den spanske regering behøvede, nemlig våben, var der ingen ansvarlige i Skandinavien, der ville give den ret til at købe. Penge og mandskab havde den spanske regering det meste af krigen nok af, men ikke-indblandingspolitikken forhindrede legalt køb af våben. Den humanitære hjælp fungerede således som en måde at dulme egen slet samvittighed på. På denne måde kunne de mange ord om solidaritet få noget indhold. I modsætning til Danmark modtog Sverige ingen spanske børn.

Dette grundige værk om den svenske arbejderbevægelse og Spaniensagen rydder op i flere myter, der med så stor flid er blevet spundet af deltagerne i datidens ideologiske strid. Vurderingen af SKP og SAP og især af den svenske regerings holdning ville givet have vundet i perspektiv, hvis den internationale litteratur om, hvad der foregik i Spanien var blevet konfronteret med ledende socialdemokraters syn. Det nævnes f.eks. s. 160, at nok var statsminister Per Albin Hansson sympatisk indstillet over for den lovlige spanske regering, men han var ikke ukritisk. Han så med stærk mistillid på den stærke sovjetiske indflydelse i regeringens Spanien. Dette forhold kunne kun bestyrke den slutning, som også de storpolitiske forhold tilsagde, nemlig at Sverige ikke skulle blande sig i spanske forhold.

Kay Lundgreen-Nielsen

SIGMUND SKARD: *Mennesket Halvdan Koht*. Oslo, Det Norske Samlaget, 1982. 275 s. Ill.

Halvdan Koht, der døde i 1965 i en alder af 92 år, står for mange som et renæssancemenneske. Som historiker var han vidtfavnende og produktiv, og som politiker og udenrigsminister kom han som ingen anden i brændpunktet ved begivenhederne i foråret 1940. Ved adskillige lejligheder har han selv indgående gjort rede for sin faglige og sin politiske karriere, og ikke mindst den sidste har været genstand for lidenskabelig debat.

Kohts ydre tilværelse ligger således i dagklart lys, men som sin historiker- og udenrigsministerkollega P. Munch var han ikke nem at komme ind på livet af. Han brød sig slet ikke om at blive »psykologiseret«, og her finder den foreliggende bog sin berettigelse. Forf. planlagde først hvad han med en lidt upræcis sprogbrug kalder en »psykologisk skitse«, men nåede snart frem til, at Kohts karakter også måtte følges i sin udformning i følelse og tanke gennem de konkrete udfordringer, selvvalgte og pålagte, han kom til at stå over for i livet. Formålet med bogen blev at skabe, hvad forf. kalder »et organisk hele« i Kohts liv fra vugge til grav med hovedvægten på hans menneskelige udvikling, og i praksis er anvendt den traditionelle historiske biografiske metode, byggende på indfølelse og menneskeforståelse snarere end på den moderne psykologis resultater.

Sigmund Skard har haft glimrende forudsætninger for at løse denne opgave. Som svigersøn til Halvdan Koht har han kendt denne i næsten to menneskealdre, og de har så at sige boet under samme tag, først i USA og herefter i Norge, siden 1941 hvor Koht i dyb fysisk og følelsesmæssig krise havde trukket sig tilbage som udenrigsminister. Det skjules ikke, at samlivet ikke har været problemløst, men heller ikke at Skard-familien omfattede Koht med hvad forf. med et rammende udtryk kalder for »afklaret kærlighed«. Hertil kommer at svigerfar og svigersøn synes at have set grundlæggende ens på Norges økonomiske og sociale udvikling, hvor den nationale samhørighed og sprogstriden, kampen for landsmålet, står i centrum. Endelig skal nævnes, at forf. har haft et enestående kildemateriale til Kohts offentlige og (ikke mindre stormfulde) private liv til sin rådighed.

Det drejer sig om dagbøger, breve og andet utrykt materiale af et helt usædvanligt omfang, som Koht i sine seneste år kun til en vis grad kan have censureret, og som ikke tidligere har været anvendt.

Kort fortalt er det Skards opfattelse, at Koht fra sin tidlige ungdom levede efter et optimistisk viljesevangelium, bygget på store tanker og på høj moral og båret af troen på, at det nytter at kæmpe hårdt for det gode. Det billede, han som historiker skabte af fortiden, og den handlekraft, han som politiker og deltager i den kulturelle debat satte ind på fremtiden, er tæt sammenknyttede og lader hans manddomsår stå i et sejrende skær. Krigen slog meget af dette i stykker, men rystede mere hans tro på sig selv end på idealerne. Han kunne tage del i den almindelige fremskridtstro efter krigs sejren i 1945, og hans styrke, den evne til at opleve, som havde fulgt ham siden barndommen, bar ham også igennem det sidste tiår trods fysisk nedgang og åndelig isolation.

Det er rigtigt, som det siges på omslagets bagside, at bogen er komponeret som et klassisk drama og skrevet i et stilsikkert sprog, men man kan have en fornemmelse af, at mange af de lange linier i Kohts liv er trukket rigelig hårdt op i eftertidsperspektiv, og som biografi betragtet når bogen i alt fald ikke hele vejen rundt om sin hovedperson. Det er ganske vist i overensstemmelse med dens anlæg, når Kohts virke som historiker og som politiker ses i lyset af hans personlige egenskaber, men det er anm.s. opfattelse, at fremstillingen på disse punkter ligger alt for tæt op ad Kohts egen, ganske vist efterhånden rigt facetterede selvforståelse. Derimod er der både indlevelse og distance i de næsten plastiske afsnit om Koht som sprogpolitiker og skribent, og det samme gælder skildringen af Kohts private tilværelse, ikke mindst hans kærlighedsliv, der både kritisk og nænsomt følger sig smukt ind i helhedsbilledet.

Det må fastholdes, at Skard har skrevet en inciterende bog, selv om der kan sættes spørgsmålstegn ved hans generelle ramme og metode, og selv om behandlingen af de forskellige sider af Kohts tilværelse er for uensartet. Men uanset de berettigede indvendinger, man kan rette mod den traditionelle historiske biografi, er der indtil videre grund til at anse det for et fællestræk hos de enere i perioden, som forskningen hidtil har beskæftiget sig med, at de har kunnet og måttet leve med store modsætninger både i deres offentlige og i deres private tilværelse. På mange områder bød livet dem rige muligheder, men på andre måtte de vælge problemløsninger, som er fremmede for os i dag.

Jens Henrik Tiemroth